

един и същи начин, в еднакъв ритъм — единия върху делва, а другия върху бидон от мляко“ (Тони Гатлиф).

Изкуството на Циганите е било признато и ценено отдавна. Един от първите текстове за Циганите и за тяхната миграция е написан от персийския поет Фирдузи. Той описва „две хиляди *лури*, опитни в свиренето на лютня“, които персийския крал по-искал от един от кралете на Индия за да забавляват неговите поданици. И по-късно, чак до наши дни, Циганите са били покровителствувани от владетели и господари и използвани за развлечение и приспиване, често в нарушение на законите, забраняващи контактите и протекциите над скитащи артисти. Парадокс, който в някои епохи достига едновременно до издирването им за да бъдат обесени според кралската воля, и за да бъдат поканени на вечеря у краля. В действителност едва ли трябва да възприемаме подобни факти като парадокс, доколкото изкуството е универсален посредник между антагонистични социални системи, преминава през границите, сменя конфликтите и в някои случаи представлява смесена форма както фламенкото и джаза.

Понякога изкуството може да бъде измамно и да заблуждава онези, които се опитват чрез него да достигнат до познание: фактът, че циганското изкуство като професия е едновременно и специфично, и обикновено, му придава голяма двойственост. То е специфично доколкото представлява само онази част от всекидневното изкуство, която Циганите и Чергарите разкриват на външния свят. Ето защо то представлява ограничена визия, откъсната от далеч по по-комплексната реалност. По този начин самата реалност рискува да бъде зле преведена и... фолклоризирана — нещо, което води до неговото псевдо-разбиране и до познавателни импресии на същата тема. Изкуството на живота и професионалното изкуство не са синоними, нито по форма (песните и танците за „вътрешна“ употреба — по съдържание и изпълнение — са непознати „навън“), нито по дълбочина (ако бяха известни, те щяха да бъдат приети различно). Единият тип изкуство е дълбоко, другото — повърхностно. Едното е завършен социален феномен, другото — негова изолирана част. За да печели хляба си циганският музикант е принуден да се съобразява с онова, което се желае от публиката, т.е. модерното за деня, често пъти в екзотичен регистър — онова, което в действителност представлява съвкупност от най-различни заемки,